

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ
ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН»**

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 24 жовтня 2025 р.

**Дніпро
"Середняк Т.К"
2025**

УДК 316.05

Л 93

*Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету
залізничного транспорту (протокол № 10 від 20.10.2025 р.)*

Головні редактори:

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Редакційна колегія:

Абашинік В. О. – д-р. філос. наук, професор

Вельш Вольфганг - габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О. – канд. техн. наук, доцент

Панченко В. В. – д-р. техн. наук, доцент

Євсєєва О. О. – д-р. економ. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. 24 жовтня 2025 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. – Дніпро: Середняк Т.К, 2025 – 238 с.

ISBN 978-617-8807-07-8

© Авторський колектив, 2025.

Секція І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

АНДРУЩЕНКО В. П., *д-р. філос. наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
дійсний член Національної академії педагогічних наук України,
ректор Національного педагогічного університету ім. М.*

*Драгоманова,
м. Київ, Україна,*

ПАНЧЕНКО С. В., *д-р. техн. наук, професор,
академік Транспортної академії України,
в. о. ректора Українського державного
університету залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

РОЗУМНА ОСВІТА ЯК ФУНДАМЕНТ СТІЙКОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасний період, позначений повномасштабною війною проти України, освіта є не лише інструментом інтелектуального розвитку, а і стратегічним ресурсом національної стійкості. Разом із забезпеченням воєнної та економічної безпеки надзвичайного значення набуває формування оптимістичного, активного та морально сильного суспільства. Освіта, наука і культура в цьому контексті стають не лише засобами виживання, а передусім чинниками духовного відновлення, громадянської єдності та розвитку держави після війни. Саме «розумна освіта», заснована на науковому знанні, забезпечує інтелектуальну самодостатність нації, формує критичне мислення та відповідальність громадян – основи стійкості сучасного українського суспільства.

Історія свідчить, що питання про зв'язок освіти і знання підіймали з часів Конфуція, Платона та Аристотеля. Проте лише з утвердженням науки як інституційної форми пізнання світу у XVI–XVII століттях цей зв'язок набув системного характеру. Освіта і наука з того часу функціонують у тісній взаємодії, забезпечуючи поступовий розвиток людської цивілізації. На сучасному етапі освіта практично повністю ґрунтована на науці. Саме наука визначає зміст навчальних програм, структурує знання в цілісну систему, перевіряє їх на достовірність і забезпечує їх впровадження у практику. Цей науковий базис є визначальною ознакою «розумної освіти».

«Розумна освіта» – це така освітня система, що спирається на наукові принципи, інтегрує досягнення науки в навчальний процес і формує мислення, здатне до аналізу, критики і творчого пошуку. Як слушно зазначав академік Борис Патон, «немає освіти без науки, немає науки без освіти» [1, с. 7]. У цьому сенсі наука виконує впорядковувальну функцію: вона фільтрує, систематизує і перевіряє знання, що циркулюють у суспільстві, забезпечуючи їхню достовірність. Саме завдяки науковому знанню освіта здобуває якість системності, глибини та реальної ефективності.

Наука як соціальний інститут має низку унікальних властивостей, що забезпечують її провідну роль у розвитку освіти:

1. Доказовість і системність – наука спирається на перевірені факти і раціональні аргументи, забезпечуючи узгодженість знань.
2. Зв'язок із практикою – кожне теоретичне положення проходить перевірку життям, що надає знанню реалістичного характеру.
3. Відмова від догматизму – наука вимагає постійного оновлення і гнучкості мислення.
4. Критичність і сумнів – фундамент наукової методології, що унеможливорює авторитарне нав'язування істин.
5. Професійність і динаміка – дослідження ведуть фахівці, які розглядають об'єкти в розвитку, постійній зміні.
6. Методологічна структурованість – наука створює власну систему понять, принципів і категорій.
7. Єдність теорії та практики – знання не лише описує, а і перетворює реальність, забезпечуючи прогрес суспільства [1].

Ці риси утверджують науку як найефективніший засіб пізнання істини і формування освітньої системи, що розвиває критично вдумливу, соціально відповідальну особистість.

Ідея поєднання науки і освіти історично втілена в моделі університету. Від середньовічних європейських академій XI–XII століть до гумбольдтівського ідеалу XIX століття університети були центрами не лише навчання, а і наукового пошуку. Девіз Берлінського університету – «Відданість науці» – відображує суть цієї традиції. Сучасний дослідницький університет є осередком інноваційної «розумної освіти». Його діяльність базована на таких засадах:

1. Інтеграція освіти і науки – навчальний процес ґрунтований на результатах власних досліджень.
2. Розвинена наукова інфраструктура – сучасні лабораторії, міжнародна співпраця, публікації у світових виданнях.

3. Дослідницька активність здобувачів освіти – раннє залучення до науки формує культуру мислення і самостійність.

4. Кадрова і фінансова спроможність – університет має потужну базу науковців і стабільне фінансування інновацій.

5. Інноваційне середовище – технопарки і наукові центри створюють цілісну екосистему для розвитку знань.

В Україні ці функції поступово реалізують провідні університети: КПІ ім. Ігоря Сікорського, КНУ ім. Тараса Шевченка, ХНУ ім. Василя Каразіна, які демонструють інтеграцію освіти, науки і практики [1].

Формування «розумної освіти» є безальтернативним шляхом розвитку сучасного суспільства. Її сутність полягає в поєднанні наукового знання, творчого пошуку та громадянської відповідальності. Саме така освіта стає фундаментом інтелектуальної, культурної і моральної стійкості українського народу. У добу випробувань розумна освіта – це не лише інструмент модернізації, а передусім стратегія виживання та відродження держави, що спирається на силу розуму, науки і духу.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Безальтернативна матриця освіти: «розумна освіта» як потреба і реальність XXI століття. *Вища освіта України*. 2024. 1. 5-10. DOI: [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2024.1\(92\).01](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2024.1(92).01).

АБАШНІК В. О.

*д-р. філос. наук, професор,
Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна*

СВОБОДА У ФІЛОСОФІЇ ПРОСВІТНИЦТВА: ЙОГАННА ШАРЛОТТА УНЦЕР (1725–1782)

До тематики свободи в епоху Просвітництва зверталися філософи різних традицій і країн, зокрема Німеччини, серед яких був Християн Вольф [1]. Деякий час він викладав в одному з найважливіших німецьких просвітницьких центрів, університеті в Галле (зараз це федеральна земля Саксонія-Ангальт). Саме з університету Галле вже на початку XIX ст. до Харківського університету були запрошені відомі науковці, які також